KORXONALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH SAMARADORLIGI

Jo‘rayeva Niginaxonim Xursand qizi
Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti o‘qituvchisi
Farg‘ona davlat universitetitayanch doktoranti
niginaxonim94@gmail.com

Annotatsiya*: Ushbu maqolada zamonaviy bozor iqtisodiyoti va raqamli transformatsiya sharoitida korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion boshqaruv texnologiyalarining o‘rni va ularni joriy etish samaradorligi tahlil qilinadi. Maqolada raqamlashtirish, avtomatlashtirilgan tizimlar (ERP, CRM) hamda sun’iy intellekt va katta ma’lumotlar (Big Data) elementlarining boshqaruv jarayonlariga ta’siri yoritilgan. Shuningdek, innovatsiyalarni joriy etishda yuzaga keladigan iqtisodiy, tashkiliy va ijtimoiy samaradorlikni baholashning zamonaviy mezonlari ko‘rib chiqilgan hamda amaliy tavsiyalar shakllantirilgan.*

Kalit so‘zlar: *innovatsion boshqaruv, raqamli transformatsiya, ERP tizimlari, CRM, samaradorlik mezonlari, raqobatbardoshlik, strategik menejment, korxona resurslari.*

KIRISH

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global iqtisodiyot va texnologik inqilob sharoitida an’anaviy boshqaruv usullari korxonalarning bozorda barqaror omon qolishi va rivojlanishi uchun yetarli bo‘lmay qoldi. XXI asrning uchinchi o‘n yilligiga kelib, texnologiyalarning eskirish davri keskin qisqardi, iste’molchilar talabi doimiy ravishda dinamik o‘zgarib bormoqda va global raqobat kuchaymoqda. Bunday sharoitda zamonaviy korxonalar oldida turgan eng muhim va dolzarb vazifalardan biri — boshqaruv tizimiga innovatsion texnologiyalarni kompleks integratsiya qilishdir.

Innovatsion boshqaruv texnologiyalari deganda nafaqat yangi ishlab chiqarish uskunalarini sotib olish yoki texnik yangilanish, balki strategik qaror qabul qilish, resurslarni maqbul taqsimlash, xodimlar bilan ishlash (HR-tech) va mijozlar bilan munosabatlarni mutlaqo yangi, raqamli bosqichga ko‘tarish tushuniladi.

Innovatsion Texnologiyalar va Samaradorlik Mezonlari

Korxonalarda innovatsion boshqaruv tizimini joriy etish asosan biznes jarayonlarini raqamlashtirish va avtomatlashtirish orqali amalga oshiriladi. Hozirgi kunda eng ommalashgan va yuqori natija ko‘rsatayotgan boshqaruv yo‘nalishlariga quyidagilar kiradi:

- **Enterprise Resource Planning (ERP tizimlari):** Moliyaviy oqimlar, ishlab chiqarish, ombor va logistikani yagona umumkorxona raqamli platformasida birlashtirish hamda resurslar isrofini kamaytirish.
- **Customer Relationship Management (CRM tizimlari):** Mijozlar bilan munosabatlarni, sotuv voronkasini va marketing tahlillarini to‘liq avtomatlashtirish, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish.

• **Sun’iy intellekt va Big Data tahlili:** Katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish orqali bozor tendensiyalarini oldindan bashorat qilish, xavf-xatarlarni (risklarni) minimallashtirish va strategik qarorlarni tahliliy asoslash.

Baholash mezoni	**An’anaviy boshqaruv tizimi**	**Innovatsion boshqaruv tizimi**
Qaror qabul qilish tezligi	Seqin, qog‘ozbozlik va ko‘p bosqichli tasdiqlar sababli byurokratik to‘siqlar yuqori	Real vaqt rejimida (real-time) raqamli ma’lumotlar va tahlillar asosida tezkor
Inson omili va xatoliklar	Yuqori darajada, ma’lumotlarni qo‘lda kiritish va mexanik xatolar ko‘p kuzatiladi	Minimal darajada, asosiy rutin jarayonlar algoritmlar yordamida avtomatlashtirilgan
Resurslardan foydalanish	Ko‘pincha rejalashtirishdagi xatolar sababli ortiqcha xarajatlar yoki xomashyo taqchilligi yuzaga keladi	Matematik va intellektual modellar, aniq hisob-kitob hamda prognozlar asosida optimallashgan
Bozorga moslashuvchanlik	Past, bozor kutilmaganda o‘zgarganda tashkiliy tuzilma va qarorlar kechikib qabul qilinadi	Juda yuqori, prognozlash vositalari va moslashuvchan (Agile) boshqaruv prinsiplari mavjud

Innovatsion boshqaruv texnologiyalarining samaradorligi ikki xil asosiy ko‘rinishda baholanadi:

1. Iqtisodiy samaradorlik: Ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish tannarxining kamayishi, mehnat unumdorligining bir necha barobar oshishi va sof foyda o‘sishi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ERP va bulutli texnologiyalarni joriy etish korxonaning ma’muriy-boshqaruv xarajatlarini 25-30% gacha qisqartiradi.

2. Tashkiliy va ijtimoiy samaradorlik: Korxona ichki muhitining shaffoflashishi, xodimlarning intellektual salohiyatidan oqilona foydalanish, mijozlar sodiqligining (loyalty) ortishi hamda brendning bozordagi nufuzi yuksalishi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy korxonalarda innovatsion boshqaruv texnologiyalarini joriy etish — bu shunchaki vaqtinchalik urf yoki tendensiya emas, balki raqamli iqtisodiyot davrida uzoq muddatli barqaror rivojlanishning strategik zaruriyatidir. To‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan innovatsion menejment korxonaga mavjud resurslarni maksimal tejash, boshqaruv vertikalida shaffoflikni va nazoratni ta’minlash hamda raqobatchilardan har doim bir qadam oldinda yurish imkoniyatini beradi. Garchi dastlabki integratsiya bosqichida ushbu texnologiyalar salmoqli investitsiyalar, infratuzilmani yangilash va xodimlarni qayta tayyorlashni talab qilsa-da, uzoq muddatli

istiqbolda ular o‘zini to‘liq oqlaydi, operatsion xavflarni kamaytiradi va korxonaning bozor qiymatini (kapitalizatsiyasini) keskin oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Drucker, P. F. (2024). Innovation and Entrepreneurship in the Digital Age. Routledge. (New Edition).
2. Schwab, K., & Malleret, T. (2025). The Great Digital Transformation and Corporate Management. World Economic Forum Press.
3. McKinsey & Company. (2026). Corporate Innovation: Scaling Generative AI and Automation in Enterprise Systems. Global Tech Report.
4. To‘ychiyev, K. A., & Karimov, B. R. (2025). Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarni innovatsion boshqarish mexanizmlari. Toshkent:’Iqtisodiyot-Moliya' nashriyoti.
5. Gartner Research. (2025). Top Strategic Technology Trends for Enterprise Management and ERP Systems.
6. Harvard Business Review. (2026). Strategic Management in the Age of AI and Big Data. Harvard Business Press.